

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ

Головною метою концепції децентралізації влади, яка здійснюється в Україні, є створення ефективного місцевого самоврядування, яке повинне забезпечити надання високоякісних та доступних послуг населенню. Успішність реалізації цієї реформи державного управління ґрунтується на наявності достатніх фінансових ресурсів у місцевих бюджетах, що надасть можливість фінансувати програми соціально-економічного розвитку територіальних громад. Але, моніторинг видатків, що спрямовуються із місцевих бюджетів на фінансування повноважень, які передані державою на місцевий рівень, свідчать про фактичне зменшення платоспроможності місцевого самоврядування. У зв'язку з цим, питання забезпечення органів місцевого самоврядування достатніми фінансовими ресурсами в умовах трансформації державних ресурсів не втрачає своєї актуальності.

Проблема самодостатності місцевої влади постійно спонукає як вчених так і практиків до вивчення питання бюджетної автономії органів місцевого самоврядування та розробки конкретних механізмів реального досягнення фінансової самостійності місцевих бюджетів.

Передумови фінансової незалежності, включаючи децентралізацію влади, розглянуті багатьма дослідниками в галузі конституційного та фінансового права: В. Антоненко, М. Баймуратовим, О. Батановим, А. Ежковою, О. Козич, Н. Мельтюховою, А.Матвієнко, Т. Таукешевою, А. Ткачук та ін.

Незважаючи на вивчення різних аспектів ефективного функціонування місцевої влади, результати практичного втілення концептуальних засад децентралізації підкреслюють необхідність подальшого дослідження тематики, яка стосується зміцнення матеріально-фінансової бази місцевого самоврядування та реформування фінансової системи України.

Місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення [3]. Сфера компетенції місцевого самоврядування в Україні ґрунтується на базових положеннях Європейської хартії місцевого самоврядування (далі – Хартія). Головні повноваження і функції органів місцевого самоврядування закріплені Конституцією України, визначені і конкретизовані – Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [1].

Цими законодавчими актами встановлені основні принципи місцевого самоврядування.

Так, принципи самостійності та незалежності органів місцевого самоврядування в межах власної компетенції підкреслює положення Хартії, згідно якому «Органи місцевого самоврядування в межах закону мають повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене зі сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручене жодному іншому органу» [3]. Законодавчими актами України ці вимоги доповнені принципами правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності органів місцевого самоврядування в межах визначених повноважень [1].

Також Хартією закріплено принцип децентралізації влади у положенні «Публічні повноваження, як правило, здійснюються переважно тими органами публічної влади, які мають найтісніший контакт з громадянином. Наділяючи тими чи іншими повноваженнями інший орган, необхідно враховувати обсяг і характер завдання, а також вимоги досягнення ефективності та економії» [3]. Конституцією України закріплено, що «органам місцевого самоврядування можуть надаватися законом окремі повноваження органів виконавчої влади. Держава фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України або шляхом віднесення до місцевого бюджету у встановленому законом порядку окремих загальнодержавних податків, передає органам місцевого самоврядування відповідні об'єкти державної власності» [2].

Обсяг повноважень органів місцевого самоврядування регламентує наступне положення Хартії: «Повноваження, якими наділяються органи місцевого самоврядування, як правило, мають бути повними і виключними. Вони не можуть скасовуватися чи обмежуватися іншим, центральним або регіональним органом, якщо це не передбачене законом» [3]. Згідно цієї вимоги сільські, селищні, міські ради правомочні розглядати і вирішувати питання, віднесені Конституцією України та іншими законами до їх відання [1]. Поряд з цим, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, крім повноважень, передбачених Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», здійснюють й інші надані їм законом повноваження [1].

Таким чином, в країні де-факто дотримано умові для функціонування органів місцевого самоврядування, а саме: на законодавчому рівні закріплені повноваження, визначені джерела місцевих бюджетів та передбачено бюджетне регулювання їх доходної частини.

Література

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 №280/97-ВР [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
3. Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування» від 15.07.1997 №452/97-ВР [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>